

Pietinės rajono dalies istorija suguls į monografijų puslapius

Dvi birželio savaites pietinė Vilkaviškio rajono dalimi įvairiais aspektais domėjosi lokalinių tyrimų ekspedicijos nariai. Ekspedicijos vyko Gražiškuose, Bartninkuose ir Lankeliškuose.

Abiejų ekspedicijų tikslas – surinkti naujos autentiškos informacijos, patikslinti jau turimą medžiagą būsimoms „Lietuvos valsčių“ serijos monografijoms „Gražiškiai“, „Bartninkai. Lankeliškiai“.

Ekspedicijas surengė monografijas leisianti „Versmės“ leidykla.

Tyrė profesionalai

Rajono pietinėje dalyje istoriškai vertingą informaciją rinko patyrę specialistai: gamtos mokslų daktarė leva Švarcaitė, humanitarinių mokslų daktaras architektas Martynas Purvinas, architektė Marija Purvinienė, humanitarinių mokslų daktarė Marija Rupeikienė, socialinių mokslų daktarė Biruta Švagždienė, chemijos mokslų daktaras Arūnas Girlevičius, fotografas Klaudijus Driskius, dailininkė Regina Gaušienė, lietuvių filologijos ir etnografijos specialistė Asta Barkevičiūtė.

Ekspedicijai vadovavo būsimos „Gražiškių“ monografijos vyriausiasis redaktorius ir sudarytojas architektas Antanas Rupeika. Beje, Bambinių kaimas yra architekto gimtinė. A. Rupeikos senelio iš medžio išdrožtas šoninio altoriaus paveikslas rėmas tebeužrašo Gražiškių bažnyčią.

Domino įvairūs aspektai

Garbingo amžiaus Gražiškių, Bartninkų ir Lankeliškių senbuviai birželio viduryje bene kasdien sulaukdavo svečių. Kiekvienas iš dešimties ekspedicijoje dalyvavusių mokslininkų ir kraštotyrininkų nuodugniai tyrė vietas įvairiais aspektais.

Geografai tyrinėjo apylinkes, etnologai domėjosi papročiais, švenčių tradicijomis ir kulinariu paveldu, architektai, dailininkė

Dailininkė R. Gaušienė (dešinėje) piešė Eugenijos Saldukienės sodybą Dotamų kaime. Klaudijaus DRISKIAUS nuotr.

ieškojo įdomesnių sodybų, jas piešė bei nubraižė planus, chemikas rinko žinias apie audimą ir audinių, siūlų dažymą, kalvystę, sociologei rūpėjo švietimo veikla. Suvalkijos krašto unikalumą nuotraukose įamžino fotografas.

Senieji Gražiškių seniūnijos gyventojai tapo bendrais ekspedicijos dalyvių pažįstamais. Tyrinėtojai dažniausiai minėjo 1919 metais Gražiškių miestelyje gimusią Teresę Kasperaitienę. Dr. B. Švagždienė, kartu su Gražiškių senbuve peržiūrėjusi gausybę senų fotografijų, žavėjosi senolės siekiu kruopščiai prisiminti jose įamžintus žmones, jų gyvenimų istorijas.

B. Švagždienė, užfiksavusi suvalkiečių šeiminių pastangas visuomet turėti kuo pavaišinti svečią, įsiminė žodžiai, jog šeimyniškiai labai pasiilgdavę šviežių pomidorų ir varškės sūrio, mat sūriai buvo džiovinami, o pomidorai kišami į šieną ir patiekiami tik svečiams atvykus.

Fotografas Klaudijus Driskius tirti Gražiškių buvo atvykęs jau antrą kartą. 1990 metais surinktą medžiagą apie kalvystę, audinių dažymą, uogavimą, grybavimą kraštotyrininkas jau apdorojęs. Šią vasarą Lietuvos fotomeninin-

kų sąjungos narys istorinę medžiagą įamžino nuotraukose.

Skardupių kaime autentišką sodybą piešinyje užfiksavusi dailininkė Regina Gaušienė žavėjosi suvalkiečių įžvalgumu planuojant statinių išdėstymą. R. Gaušienės manymu, būtų labai prasminga įamžinti ne tik sodybos vaizdą, nubraižytą planą, bet ir joje nugyventų gyvenimų istorijas.

Po senąsias kapinaites pasižvalgę architektė M. Purvinienė sakė Gražiškių apylinkėse mačiusi daug Rytprūsių įtakos ženklų.

Ekspedicinio darbo naujokė A. Barkevičiūtė pasakojo iš vienos moters išgirdusi nusistovėjusį stereotipą, esą seniau žmonės dirbdami daug dainuodavę ir sekdamę įvairias istorijas, paneigiantį liudijimą. Garbaus amžiaus gražiškietė prisiminė, kad triūsdomi žmonės nei daug dainuodavę, nei pasakodavę, nes tai trukdė darbiui.

Suprato ir padėjo

Tyrinėtojai sakė pajutę, kad senieji gyventojai brangino jiems suteiktą galimybę prisidėti prie kaimo istorijos įamžinimo.

Viešnagai rajone kraštotyrininkai ruošėsi iš anksto, dar

Gražiškių senbuve T. Kasperaitienė (dešinėje) su dr. B. Švagždienė peržiūrėjo gausybę fotografijų, prisiminė jose įamžintų žmonių gyvenimus. Nuotrauka iš Birutos ŠVAGŽDIENĖS asmeninio archyvo.

prieš atvykdamai bendravo su Gražiškių seniūnijos darbuotojais. Jos patarė, į kurių gyventojų duris belstis, išaiškino vietiniams žmonėms, ko pas juos atvyks mokslininkai. Įstaigos darbuotojų rūpestį jautę ekspedicijos dalyviai vienu balsu dėkojo joms už supratingumą, pasiaukojimą, pagalbą.

Apie būsimą ekspediciją paskelbus „Santakoje“, į prašymą pasidalyti vertinga istorine informacija atsiliepė ir keli laikraščio skaitytojai. Ekspedicijos vadovas A. Rupeika yra dėkingas jam skambinusiems žmonėms.

Be paramos neišleis

Leidėjai pirmiausia sieks išleisti 2011 metais pradėtą rengti monografiją apie buvusį Gražiškių valsčių. Ekspedicijos dalyviai planuoja iki 2013 metų pabaigos surinkti istorinę medžiagą ir parašyti straipsnius. Laikantis vienos leidinių struktūros knygoje bus aprašyta vietovės gamta, istorija (architektūra, emigracija, naujakuriai), etninė kultūra, kalba, tautosaka, įžymūs žmonės.

Sukaupus leidybai reikalingų lėšų istoriografinės literatūros fondas papildys 1200 puslapių monografija „Gražiškiai“. Ją lei-

sianti „Versmės“ leidykla – pelno nesiekianti viešoji įstaiga, turinti paramos gavėjo statusą. Leidėjai jau yra patyrę, kad be visuomenės supratimo ir pagalbos knygos išleisti neįstengs.

Knygos leidybai galima skirti ir 2 proc. pajamų mokesčio paramą. Visi kuo nors prisidėjusieji ir aukotojai bus įrašyti knygos rėmėjams skirtuose puslapiuose, įvardijant konkretų kiekvieno indėlį. Apie suteiktą didesnę paramą bus informuojama visuomenė.

„Lietuvos valsčių“ serija – unikalūs, niekur kitur analogų neturintis daugiatomis istorijos leidiniai. Šiuo metu išleistas 22 „Lietuvos valsčių“ serijos monografijos, rengiama dar 80 knygų. Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui paminėti 2018 m. „Versmė“ tikisi išleisti šimtą „Lietuvos valsčių“ monografijų.

Tipinė šios serijos monografija yra 1000 egzempliorių tiražu išleidžiama knyga, kurioje publikuojama apie 600 iliustracijų (nuotraukų, piešinių, brėžinių, žemėlapių, faktimilijų). Monografijos yra nekomerciniai leidiniai. Vieno tiražo išleidimas atsieina apie 140–150 tūkst. litų.

Renata VITKAUSKIENĖ

Smurtą šeimose bandys pažaboti įstatymais

Vilkaviškio moterų informacijos ir pagalbos centre buvo surengtas seminaras „Mažinti smurtą Marijampolės regiono bendruomenėse priimto įstatymo kontekste“. Į jį susirinko šios organizacijos nariai, socialiniai darbuotojai, buvo pakviesti ir policijos pareigūnai.

Projektą pristatė jo vadovė, Marijampolės apskrities moters veiklos centro pirmininkė Adolfiną Blauzdžiūnienė.

2011 m. gegužės 26 d. Seimas priėmė Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą. Iki šio įstatymo priėmimo policijos pareigūnai negalėjo efektyviai kovoti su smurtu šeimose, nes neturėjo teisės pradėti ikiteisminio tyrimo be raštiško aukos sutikimo.

Dabar įstatymas numato, kad ikiteisminį tyrimą pareigūnai turi pradėti ir be raštiško nukentėjusio asmens prašymo, o smurtautoją gali iškeldinti iš namų ir

uždrausti artintis prie smurtą patyrusio asmens.

Marijampolės apskrities moters veiklos centro pirmininkė A. Blauzdžiūnienė manymu, būtina kuo plačiau supažindinti visuomenę, socialinius darbuotojus, kitų teikiančių žmonių pagalbą institucijų atstovus su šiuo įstatymu bei jo taikymo galimybėmis ir raginti smurtą patiriančius asmenis nesitaikstyti su aukos vaidmeniu, netylėti ir tokiu būdu mažinti smurtą artimoje aplinkoje.

Anksčiau smurtas šeimose buvo traktuojamas kaip privatus šeimos reikalas, o dabar, priėmus įstatymą, tai tapo visuomenės ir visos valstybės problema. A. Blauzdžiūnienė supažindino seminaro dalyvius su svarbiausiomis įstatymo nuostatomis, jame apibrėžtomis pagrindinėmis sąvokomis, priminė smurtą patyrusio ar smurtavusio asmens teises.

Pasak pranešėjos, įsigaliojus įstatymui į policijos pareigūnus 2012 metais per keturis mėnesius dėl patirto smurto šeimose kreipėsi 12,6 proc. daugiau asmenų negu praeitais metais per tą patį laikotarpį. Be abejo, daugiausiai smurtavusiųjų buvo vyrų, o nukentėjusiųjų – moterų. Tačiau A. Blauzdžiūnienė pabrėžė, kad įstatymas jokių būdu nėra prieš vyrus, – jis yra prieš smurtą, tad „bėdų“ dėl sugriežtintų nuostatų kyla tik smurtautojams – nesvarbu, ar tai yra vyras, ar moteris.

Seminaro metu patiriami apie įstatymo taikymą dalijosi Vilkaviškio rajono policijos komisariato Prevencijos poskyrio tyrėjas Egidijus Skamarakas. Pasak policijos pareigūno, Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas yra geras žingsnis siekiant mažinti smurtą, tačiau dar tobulintinas.

Dažniausiai šį įstatymą ten-

ka taikyti tokiose šeimose, kur barniai ir muštynės yra kone kasdienė problema, o smurtautojas gana greitai vėl susitaiko su auka ir policininkų įdėtas triūsas lieka bevaisis. Tačiau negalima paneigti, kad kai kurie šeimose smurtą patyrę asmenys pagaliau iš esmės galėjo pakeisti situaciją savo aplinkoje į gerąją pusę, o smurtautojai sulaukė pelnyto „atlygio“.

Tiek Marijampolės apskrities moters veiklos centro pirmininkė A. Blauzdžiūnienė, tiek Vilkaviškio moterų informacijos ir pagalbos centro vadovė Gražina Barkauskienė bei pavaduotoja Aldona Abramavičienė visada pasirengusios padėti ir patarti šeimoms, moterims, vaikams. Jos abi džiaugiasi, kad pagaliau atsirado toks įstatymas, realiai leidžiantis apsaugoti auką nuo smurtautojo.

Indrė MAKSVYTIENĖ

Vyriausybė kviečia jaunimą

Baigiamųjų klasių moksleiviai ketvirtą kartą kviečiami dalyvauti projekte „Moksleiviai – į Vyriausybę“.

Šiomet 11–12 arba 3–4 gimnazijos klases baigę moksleiviai rugpjūčio 20–24 d. galės atlikti praktiką pasirinktoje ministerijoje ar Ministro Pirmininko tarnyboje. Praktikos dalyviai galės iš arti susipažinti su Vyriausybės, valstybės institucijų ir politikų darbu, stebėti posėdžius, dalyvauti susitikimuose.

Tad norintieji atlikti savaitės praktiką Vyriausybėje iki liepos 18 d. turi užpildyti dalyvio anketą, kurią galima rasti projekto svetainėje www.moksleiviaivyriausybe.lt ir projekto „Facebook“ paskyroje. Rugpjūčio 1 d. bus paskelbti 30 laimingųjų, kuriuos išrinks projekto atrankos komisija.

„Santakos“ inf.